

Leerblad over werkwoordspelling

A. Persoonsvorm in de tegenwoordige tijd

Alleen de stam

Wanneer je met een **ik-vorm** te maken hebt, schrijf je alleen de **stam**. Bij woorden die niet eindigen op een t-klank hoor je dat ook duidelijk: ik *bel*, ik *dans*, ik *werk* etc.

Ook bij de woorden met een t-klank schrijf je alleen de **stam**, bijvoorbeeld:

ik *vind*, ik *word*, ik *meld*, ik *schiet*, ik *lust*

Aan het hele werkwoord kan je dan zien of deze t-klank een *-t* of een *-d* moet zijn: *worden*, *vinde*n, *melde*n, *schieten* en *lusten*.

Als er **je** of **jij** achter de **persoonsvorm** staat, schrijf je ook alleen de **stam**, bijvoorbeeld:

loop jij, *werk* je, *word* je, *vind* jij

Tenzij er nog iets achter *je* staat dat bij hetzelfde zinsdeel hoort, dan schrijf je stam + t, bijvoorbeeld: *loopt* je broertje, *wordt* je vader, *vindt* je vriendin.

Stam + t

Wanneer het om **iets** of **iemand anders** gaat schrijf je stam + t, bijvoorbeeld: hij *loopt*, Jan *belt*, Maaïke *vindt*, zij *wordt*.

Mocht je het toch nog lastig vinden, dan kan je altijd het woord *lopen* i.p.v. de persoonsvorm invullen in de zin. Hoor je dan een *t*, dan schrijf je ook *stam + t*, bijvoorbeeld:

Els vin... haar docent wiskunde erg aardig.

Els loopt ..., ik hoor bij *lopen* een *t*, dus schrijf ik die ook op bij *vinden*, dus *Els vindt*.

Ik wor... volgende maand 15 jaar.

Ik loop..., ik hoor geen *t*, dus ik schrijf die ook niet bij *worden*, dus *ik word* (alleen de stam).

Meervoud

Heb je te maken met een meervoudsvorm dan schrijf je het hele werkwoord, bijvoorbeeld: *wij maken*, *zij worden*, *jullie vinden*.

B. Persoonsvorm in de verleden tijd

Om de persoonsvorm in de verleden tijd op de juiste manier te schrijven, moet je onderstaande stappen doorlopen.

Stap 1: sterk of zwak?

Allereerst moet je bepalen of een werkwoord *sterk* of *zwak* is.

Sterke werkwoorden

Bij sterke werkwoorden verandert de klank in de verleden tijd. Voorbeelden hiervan zijn:

loop ⇒ liep; zwemmen ⇒ zwommen; vinden ⇒ vonden; spring ⇒ sprong

Dit zijn weetwoorden!

Spelling van sterke werkwoorden

- Gebruik de **verlengproef** om te horen wat de laatste letter is:
vinden ⇒ (ik) vond̄ (want: wij vonden)
worden ⇒ (jij) werd̄ (want: wij werden)
vechten ⇒ (hij) vocht̄ (want: wij vochten)
weten ⇒ (zij) wist̄ (want: wij wisten)
- Schrijf het woord zo kort mogelijk. Dus geen dubbele letters, behalve wanneer dit voor de uitspraak nodig is;
rijden ⇒ reden; snijden ⇒ sneden; bijten ⇒ beten; vriezen ⇒ vroren; kijken ⇒ keken;
geven ⇒ gaven;
rijd ⇒ reed; snijd ⇒ sneed; bijt ⇒ beet; vries ⇒ vroor; kijk ⇒ keek; geef ⇒ gaf;

Wanneer de klank niet verandert, heb je te maken met een **zwak werkwoord**. Voor deze werkwoorden gelden andere regels. Maak nu eerst onderstaande opdracht en ga dan door naar de volgende stap.

Stap 2: zwakke werkwoorden

Bij *zwakke werkwoorden* schrijf je eerst de **stam** van het werkwoord op. De stam is de kortste vorm van het werkwoord, het is de **ik-vorm** in de tegenwoordige tijd.

Stap 3: laatste letter van de stam

Als je de stam hebt genoteerd, kijk je naar de laatste letter daarvan.

Stap 4: 't exkofschip

Stam + te(n)

Staat de laatste letter van de stam wel in 't exkofschip dan komt er - **te(n)** achter het werkwoord, bijvoorbeeld:

werkwoord: **dansen** stam: **dans**̄, de **s** staat in het 't exkofschip, dus schrijf je **danste(n)**

werkwoord: **wachten** stam: **wacht**̄, de **t** staat in 't exkoftship, dus komt er nog een **t** bij: **wachtte(n)**

werkwoord: **praten** stam: **praat**̄, de **t** staat in 't exkoftship, dus komt er nog een **t** bij: **praatte(n)**

Stam + de(n)

Staat de laatste letter van de stam niet in 't **exkofschip** dan komt er - **de(n)** achter het werkwoord, bijvoorbeeld:

werkwoord: **bellen** stam: **bel**, de **l** staat niet in 't **exkofschip**, dus schrijf je **belde(n)**

werkwoord: **melden** stam: **meld**, de **d** staat niet in 't **exkofschip**, dus komt er nog een **d** bij: **meldde(n)**

werkwoord: **branden** stam: **brand**, de **d** staat niet in 't **exkofschip**, dus komt er nog een **d** bij: **brandde(n)**

Let op! Het kan dus voorkomen dat woorden in de verleden tijd met dubbel -t of dubbel -d staan geschreven! Dit komt alleen voor als er al een -t of -d in de stam van het werkwoord staat!

Belangrijk om te weten!

te / de of ten / den?

Bij **enkelvoud** gebruik je alleen **te** en **de**.

Bij **meervoud** gebruik je **ten** en **den**, dat ben je als het goed is wel gewend. Lees de zin altijd helemaal om erachter te komen of je met enkelvoud of met meervoud te maken hebt!

Valse F en valse S

Er zijn woorden die een *valse f* of een *valse s* bevatten. Voorbeelden hiervan zijn woorden als:

beloven, geloven, verhuizen, verbazen, niezen, hoeven etc.

Deze woorden hebben in het hele werkwoord een **v** of een **z**, zoals je kan zien. Alleen in de **stam** van deze werkwoorden verandert die **v** in een **f** en die **z** verandert in een **s**. Dit noemen we **valse letters**.

In eerste instantie zou je dus zeggen dat je *beloof* in de verleden tijd met **-te** zou schrijven, maar omdat je te maken hebt met een **valse f**, komt er geen -te, maar juist **-de** achter!

De **v** en de **z** zitten namelijk niet in 't **exkofschip**, dus moet er **-de(n)** worden gebruikt.

Klinkers tellen niet mee in 't exkofschip

C. Voltooid en onvoltooid deelwoord

Werkwoorden kunnen in de voltooid tijd staan, deze werkwoorden noem je **voltooid deelwoorden**. Als je met een voltooid deelwoord te maken hebt, dan is iets al voltooid. Het is al gebeurd.

Er zijn drie hulpzinnnetjes die je kunt gebruiken om een voltooid deelwoord te vinden:

- ik heb (hulpwerkwoord) ... *gegeten; gedanst; verloren* (voltooid deelwoorden)
- ik ben (hulpwerkwoord) ... *geweest; verbrand; gegaan* (voltooid deelwoorden)
- er wordt (hulpwerkwoord) ... *gebouwd; gewerkt; getekend* (voltooid deelwoorden)

Het voltooid deelwoord staat namelijk altijd in combinatie met een hulpwerkwoord (hebben, zijn en worden).

Voltooid deelwoorden beginnen bijna altijd met: **ge-**, **be-** of **ver-**

Het komt wel eens voor dat er geen hulpwerkwoord in de zin staat, bijvoorbeeld in de volgende zin:

*Hoe het met mij gaat? Heel goed: mijn toets **gehaald** en **geslaagd** voor mijn rijbewijs.*

In bovenstaande zin staan twee voltooid deelwoorden, maar er staan geen hulpwerkwoorden in de zin. Deze kan je er wel voor denken, kijk maar:

Hoe het met mij gaat? Heel goed: (ik heb) mijn toets **gehaald** en (ik ben) **geslaagd** voor mijn rijbewijs.

Spelling van voltooid deelwoorden

Veel voltooid deelwoorden eindigen op een **-t** of een **-d**. Je kunt het woord dan langer maken om te horen wat de laatste letter is of je kijkt of de laatste letter van de stam in '**t exkofschip**' staat. Van beide manieren staat hieronder een voorbeeld gegeven:

trainen ⇒ ik heb getrain... ⇒ trainde, dus getraind met een -d

trainen ⇒ ik heb getrain... ⇒ (ik) trainn is de stam, de -n staat **niet** in 't exkofschip, dus getraind met een -d

Sommige werkwoorden hebben een voltooid deelwoord dat eindigt op -en. Je schrijft de woorden zoals je ze zegt:

(ik ben) gevallen; (zij heeft) gegeten; (hij werd) gekozen;

Onvoltooid deelwoord

Waar je uit een voltooid deelwoord op kan maken dat iets is voltooid, kan uit een **onvoltooid deelwoord** opmaken dat iets juist **nóg** niet is voltooid. Een onvoltooid deelwoord gebruik je om aan te geven dat je iets aan het doen bent, terwijl je ook nog iets anders aan het doen bent.

Voorbeelden van onvoltooide deelwoorden zijn:

Gillend en krijgend liep de kleuter naar de juf.

Al lopende was zij op weg naar het station.

Spelling van onvoltooid deelwoorden

Je schrijft het onvoltooid deelwoord als volgt: hele werkwoord (infinitief) + -d of -de:

lopen ⇒ lopend werken ⇒ werkende dansen ⇒ dansend

D. Infinitief

De **infinitief** is de langste vorm van het werkwoord → het is het **hele werkwoord** in de **tegenwoordige tijd**: *dansen, lopen, bellen, maken, doen* etc.

E. Voltooid deelwoord als bijvoeglijknaamwoord *

Het **voltooid deelwoord** wordt ook wel als **bijvoeglijk naamwoord** gebruikt.

Wij hebben gisteravond gebraden kip gegeten.

In deze zin staan **twee** voltooid deelwoorden, namelijk *gebraden* en *gegeten*. Het voltooid deelwoord *gebraden* wordt hier als **bijvoeglijk naamwoord** gebruikt, omdat het iets zegt over de kip.

Je hebt in de eerste klas geleerd dat je het bijvoeglijk naamwoord altijd zo kort mogelijk schrijft, tenzij het stoffelijk is. Maar ook wanneer het voltooid deelwoord een bijvoeglijk naamwoord is, gaat deze regel niet altijd op (kijkt maar naar het voorbeeldzinnetje).

Wij hebben gisteravond gebraden kip gegeten.

Voltooid deelwoord dat eindigt op een -d of een -t

Deze woorden schrijf je als bijvoeglijk naamwoord wel **zo kort mogelijk**, net zoals je hebt geleerd in klas 1. Ondanks dat er bij veel van deze woorden in de verleden tijd een extra -t of -d achter komt. Zie hieronder een voorbeeld:

Het schip **strandde** op een onbewoond eiland. (verleden tijd)

Het schip is op een onbewoond eiland **gestrand**. (voltooid deelwoord)

Daar ligt het **gestrande** schip. (bijvoeglijk naamwoord)

In het voorbeeld zie je dus dat het bijvoeglijk naamwoord zo kort mogelijk wordt geschreven.

Dat geldt ook voor woorden die zowel in de voltooide tijd als in de verleden tijd met een dubbele klinker wordt geschreven. Zie hieronder het voorbeeld daarvan:

De bakker **kneedde** het deeg tot het elastisch was. (verleden tijd)

Het deeg was zorgvuldig **gekneed**. (voltooid deelwoord)

De bakker legde het **geknede** deeg in de koeling. (bijvoeglijk naamwoord)

In bovenstaand voorbeeld is te zien dat wanneer er in zowel de verleden tijd als in de voltooide tijd twee klinkers worden gebruikt. Het bijvoeglijk naamwoord wordt weer zo kort mogelijk geschreven.

Bij sommige gevallen komt er juist een medeklinker bij. Dit is echter alleen het geval wanneer dat nodig is voor de uitspraak, bijvoorbeeld:

Ik heb dat konijn **gered**. (voltooid deelwoord)

Het **geredde** konijn. (bijvoeglijk naamwoord)

Voltooid deelwoord dat eindigt op -en

Sommige voltooid deelwoorden eindigen op -en. In deze gevallen schrijf je het bijvoeglijk naamwoord ook met -en. Hieronder vind je hiervan een voorbeeld:

De deur is **gesloten**. (voltooid deelwoord)

De **gesloten** deur is groen. (bijvoeglijk naamwoord)

Het vlees wordt vakkundig **gebraden**. (voltooid deelwoord)

Het **gebraden** vlees smaakt mij erg goed. (bijvoeglijk naamwoord)

F. Engelse werkwoorden *

In het Nederlands worden tegenwoordig ook regelmatig Engelse werkwoorden gebruikt.

Denk hierbij aan woorden als: *relaxen, timen, stressen, grillen* etc.

Soms is het lastig om te bepalen hoe je deze werkwoorden vervoegd en hoe je juist moet schrijven.

Hoe werkt het?

Werkwoorden die geleend zijn uit het Engels worden volgens de *Nederlandse regels* vervoegd.

Dat betekent dat die woorden:

- in de **tegenwoordige tijd** uitgang krijgen op -t of -en;

- in de **verleden tijd** een uitgang krijgen op -te(n) of -de(n);

- als **voltooid deelwoord** eindigen op -t of -d.

Soms staat er een -e voor deze uitgang, omdat het anders de **uitspraak** beïnvloed. Dit kan er overigens wel voor zorgen dat een woord er raar uitziet: *datet, geracet, deletete*.

De stam van *daten* = *date*

De stam van *racen* = *race*

De stam van *deleten* = *delete*

In de verleden tijd, kijk je naar de letter voor de -e in deze gevallen staat die wel in 't exkofschip:

stam pv tt pv vt voltooid deelwoord
ik *date* - hij *datet* - hij *datete* - hij heeft *gedatet*

ik *race* - hij *racet* - hij *racete* - hij heeft *geracet*

ik *delete* - hij *deletet* - hij *deletete* - hij heeft *gedeletet*

Nog een paar voorbeelden van Engelse werkwoorden die regelmatig voorkomen:

stam	pv tt	pv vt	voltooid deelwoord
ik <i>download</i>	hij <i>downloadt</i>	hij <i>downloadde</i>	hij heeft <i>gedownload</i>
ik <i>time</i>	hij <i>timet</i>	hij <i>timede</i>	hij heeft <i>getimed</i>
ik <i>like</i>	hij <i>liket</i>	hij <i>likete</i>	hij heeft <i>geliket</i>
ik <i>babysit</i>	hij <i>babysit</i>	hij <i>babysitte</i>	hij heeft <i>gebabysit</i>
ik <i>barbecue</i>	hij <i>barbecuet</i>	hij <i>barbecuede</i>	hij heeft <i>gebarbecued</i>